List 7. **NOVICE** Tečaj LII.

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 16. februvarija 1894.

Politiški oddelek.

Nemški nacijonalci ali pa mi?

Tudi nemški nacijonalci so pristopili k sedanji koaliciji, ker je nabolj značiteljno za njen značaj. Dunajski „Vaterland“ je nad tem o svojem času izražal svoje veliko veselje. Nekaterniki so že mislili, da sedaj nemški nacijonalci popuste od svojih pretiranih zahtev in postanejo dobri Avstrijci. Mi seveda kaj tacega nismo verjeli. Če so Steinwender in somišljeniki se odločili podpirati kneza Windischgrätza, storili so to le zaradi tega, ker pričakujejo, da bode boljše podpiral njih težnje, kakor jih je grof Taaffe.

Da smo prav imeli, kažejo razni dogodki. V štajarskem deželnem zboru je poslanec Starkel spregovoril o zatiranem nemštvu na Dolenjem Štajarskem. Tožil o poslovenjevanju po Malem Štajarju in da Slovenci teže za tem, da si prisvoje južnoštajarska mesta. Pri tem je ta plemeniti zastopnik nemštva črnil Slovencem količkaj pravične uradne osebe, zlasti pa učitelje in indirektno pozivljal vlado, da naj z vso strogostjo postopa proti uradnim osebam, ki ne zmatrajo, rekli bi, varstva nemštva za svojo najvišjo nalogo. Slovenske učitelje je ovajal za potitične agitatorje. Svoj namen je deloma dosegel. Namestnik je obljubil, da ne bode trpel, da bi učitelji bili agitatorji. Po dosedanjih skušnjah pa vemo, da se nemškim učiteljem pač ni treba preveč bati, da bi jih vlada kaj karala zaradi njih pregorečega delovanja za nemštvo. Besede namestnikove veljale so le slovenskim učiteljem in misliti si moramo, da se kmalu v dejanji pokažejo posledice namestnikove obljube. Političnih agitacij se slovenski učitelji ne udeležujejo, ali vlada bode zmatrala za politične agitacijo, kjer bi le slovenski učitelj pokazal svoje narodno mišljenje.

Pri tej priliki se je tudi govorilo o pripravnici v Mariboru. Starkel se je izpodtikal nad njo, da vsako leto pošlje več slovenskih učiteljev po Spodnjem Štajarskem. Videlo se mu je, da bi najrajši videl, da se bi ta zavod odpravil, da bi v nemškem Gradci odgajali učitelje za slovenski del štajarske dežele. Slovenski poslanci so pa ponižno opomnili, da je ta pripravnica čisto nemška, da jo torej ni dolžiti, da bi preveč storila za slovenstvo. Ker se pa v njej vzgajajo učitelji skoro samo za slovenske šole, bi bilo pač želeti, da bi se nekoliko poslovenila.

Namestnik seveda ni mogel popolnoma ustreči želji Starklovi, ali zagovarjal je z veliko odločnostjo, da je mariborsko učiteljišče dobro, ker slednje leto vzgoji največ slovenskih in nemških učiteljev za Mali Štajar. S tem je pač dovolj jasno povedal, da vlada ne misli na kako razširjenje delokroga slovenščini na zavodu, ki vzgaja učitelje največ za slovenske šole. Ta odgovor dovolj jasno kaže, kako malo je upanja, da bi vlada zares kaj dala Slovencem, kar jih njih zastopniki podpirajo na Dunaji. Dva štajarska poslanca sta pač najvernejša pristaša koaliciji, ali vendar vlada ne misli niti na mariborski pripravnici razširiti malo delokroga slovenščini.

Nemški nacijonalci pa zadnji čas po svojih glasilih opetovalno vlado opozarjajo na nevarnost, ki preti nemštvu, od slovenstva v nekaterih južnih pokrajinah države.

Jeden najveljavnejših nemških listov na Dunaji, je zadnji čas priobčil obširen članek, kako se zatira nemštvo na južni strani Drave. V Ziljski dolini morajo se že Nemci boriti za obstanek, in vse to je največ delo podkloštersk ega župnika Einspielerja. Pisec članka že vidi nevarnost za Beljak. Svari zatorej Beljačane, da naj nikakor ne dopuste, da bi kedaj kako slovensko društvo v njenem mestu zborovalo. Posebno naj se pa varujejo slovenskih odvetnikov. Če Beljačani ne bodo pozorni, bode se jim kmalu tako godilo, kakor Nemcem v Celovci, kateri je nakrat postal dvojezično mesto in mora vsprejemati mestni magistrat tudi slovenske vloge.

Potem je pa pisec naslikal žalostne razmere Nemcev na Dolenjem Štajarskem v najživejših barvah. Južno stran od Maribora ga ni več čisto nemškega kraja. Slovenji Gradec, Celje, Ptuj, Konjice, Vitanje, Šoštanj, Rogatec-Slatina, Vojnik in Laški trg imajo že meševito prebivalstvo. V Vojniku in Vitanji so celo Nemci že v manjšini. Celje je v dvajsetih letih zgubilo svoj čisto nemški značaj.

Po tem se opisuje, kako se je vse to godilo. Najprej je prišel jeden slovenski odvetnik, po tem se je osnovala slovenska čitalnica, ki je postala zbirališče slovenskih teženj. Napadati se je začel nemški značaj mesta poslovenjila se je notarska zbornica. Mesto je dobilo drug za drugim dva slovenska notarja. Okrajni zastop je prišel v slovenske roke. Osnovala se je slovenska tiskarna, bukvarna, začel izhajati slovenski list. Osnovala se je slovenska posojilnica, kateri je sledila hranilnica in obrtna zveza za Štajarsko, Kranjsko, Koroško in Primorsko in se je s tem udarilo in oškodovalo nemško obrtno društvo. Sedaj delajo za slovenstvo v Celji opat, 7 odvetnikov s svojimi koncipijenti, solicitatorji in pisarji, dva notarja, in tem imajo Nemci nasproti postaviti le pet odvetnikov. Bojevita slovenska mladina se združuje v „Sokolu“, zemljiška knjiga se je deloma poslovenila. Mestni magistrat mora vsprejemati in reševati slovenske vloge, dočim se je pred sedmimi leti še vse samo nemški razglaševalo. Pisec končava, če Celje pade, je vse nemštvo na južni strani Drave v deželi zgubljeno.

Očividen je namen temu članku. To je nekak apel na vlado, da naj varuje nemštvo na Štajarskem in Koroškem in pred vsem odkloni vse tiste zahteve, katere so stavili do vlade slovenski poslanci. Nemški nacijonalci so s tem tako rekoč vladi predložili pogoje, pod katerimi so pripravljeni podpirati vlado. Varovati se mora umetno nemštvo na južni strani Drave z vsemi silami, drugače pa ne bodo podpirali vlade Nemški nacijonalci imajo tudi veliko upanja, da se bode na njih željo oziralo, Vsaj je sam grof Hohenwart v svojem govoru zagotavljal, da se hoče varovati sedanja narodna posest. Kako je razumeti to posest, kakor se vrše kaka pogajanja z Nemci, še praviti ni treba.

V kratkem se bode to jasneje pokazalo. Po Veliki noči se začne budgetna debata in tedaj se bode pokazalo, kako da je vlada nam Slovencem naklonjena. Tedaj bode povedala nova vlada, kakšno stališče misli zavzeti nasproti slovenskim težnjam. Tedaj se bode odločilo, ali vlada porine Slovence ali pa nemškonacijonalce od sebe. Z obojimi vkup hoditi ni mogoče. Za nobenega slovenskega poslanca ni mesta in tudi ne sme biti mesta tam, kjer je Steinwender. Kdor bi ostal v koaliciji, v kateri bodo nemški nacijonalci, ta bi se popolnoma izneveril našemu narodu. Mogoče je tudi, da se bode vlada z molčanjem skušala pomagati iz zadrege. Tako molčanje bi bilo jako pomenljivo. Bil bi dokaz, da se vlada proti nemškim nacijonalcem ne upa zadovoljiti naših teženj in dolžnost slovenskih poslancev bi bila, da potem vravnajo svoje postopanje.

Politični pregled.

Koroški deželni zbor je sklenil, da se vpeljejo protestantske dijakonise v bolnici v Celovcu za postrežnice. Slovenski poslanec Einspieler je odločno govoril in zahteval. da se vpeljejo usmiljene sestre in njegov predlog je zagovarjal knezoškof, ali nemški liberalci se za vse dokazovanje niso nič zmenili. To je pač dovolj jasno pokazalo, kako se motijo tisti, ki mislijo, da so se liberalci kaj premenili, od kar se je sklenila koalicija. Posebno pomenljivo je pa, da se je baš deželni predsednik posebno zanimal za dijakonise, kar vendar naravnost dokazuje, da na višjih mestih vlada pod koalicijsko vlado pristno liberalen duh Da Plenerju in tovarišem ni ugodno na Dunaji, pa bi gospoda v Celovci drugače postopala. Daleč še utegnemo priti, ako bodo konservativci in liberalci še dolgo na Dunaji vlekli za jedno vrv.

Štajarski deželni zbor. — V tem zboru se letos navadno razprave precej mirno vrše. Le dr. Starkel je nekoč prouzročil daljšo debato, ko je tožil, kako se poslovenjuje po šolah na Dolenjem Štajarskem, in priporočal, da bi v Gradci na učiteljišči tudi učilo nekoliko slovenščine, da bi tako dobili pristno nemških učiteljev za slovenski Štajar, ker sedanji učitelji so pravi slovenski agitatorji Zdihoval je, da gre za mesta na Dolenjem Štajarskem, katero si skušajo prilastiti Slovenci. Učitelji in nekatere druge osebe, katere je napadal Starkel, so dobro zagovarjali slovenski poslanci in temu nemškemu zastopniku marsikatero grenko povedali. Dr. Starkel je pa tudi predlagal, da bi se na deželni realki v Gradci vpeljal kurs za slovenščino, v katerega bi hodili razen učencev tudi drugi ljudje. Namen temu kursu bi bil pač, nekaterim Nemcem pripomoči do spričeval o znanju slovenščine, da bi potem ložje dobili kake službe pri nas.

Predarelski deželni zbor je dne 9. t. m. nakrat odložil svoje zborovanje. Zanimiv je povod, zaradi katerega je vlada nakrat poslala deželne zastopnike domu. Vlada je bila zboru predložila predlogo o novi organizaciji deželnih strelcev, da se bode povsem vjemalo z deželnobrambovskim zakonom v druzih deželah. Odsek, ki je to predlogo pretresaval, je pa sklenil, da naj bi se pri deželnih strelcih tudi posvečevala nedelja in, da bi tisti ne mogel postati oziroma ostati častnik ali podčastnik, ki bi mučil vojake ali pa udeležil se kakega dvoboja. Po našem mnenji so ti nasveti prav pametni, ali vojaški krogi so pa drugačnega mnenja Koalicijski vladi se je pa tudi zdelo, da se konservativci preveč upajo in je torej lepo poslala deželni zbor domu, ker to vendar ne gre, da bi sedaj konservativci na svojo roko delali politiko. ko so v koaliciji. Vprašati bi bili morali poprej liberalne vodje, če to gre. Vlada ima s svojega stališča prav, kadar reče *a* more reči tudi *b*.

Civilni zakon na Ogerskem. — V ponedeljek začne se v ogerski zbornici poslancev razprava o civilnem zakonu. Razne stranke so že imele posvetovanja, kako stališče, da naj zavzemo. V narodni ali Apponyjevi stranki se niso mogli sporazumeti o tej stvari. Mnogi so odločno zagovarjali civilni zakon, drugi ga pa pobijali iz strankarskih ozirov. Naposled so sklenili, da vsak glasuje, kakor se mu zdi. Posledica tega sklepalo, da vladna predloga dobi precejšnjo večino in bode vsprejeta celo, če zanjo ne glasujejo skrajni levičarji V gospodski zbornici bode pa pač težavneje šlo. Najbrž bode ta zbornica zavrgla vladno predlogo in pride do novih volitev. katere odločijo o tem, se li Ogerska osreči s civilnim zakonom ali pa ne. Upati je, da se liberalcem namere ne posrečijo, ker se upirajo nekateri višji krogi.

Nemčija in Rusija. — Nemško-ruska trgovinska pogodba je sklenena. Treba je le še, da jo potrdi nemški državni zbor. Pričetkoma se je govorilo in poročalo, da bo pogodbo državni zbor zavrgel, ker je večina poslancev zoper njo, zadnji čas se pa zatrjuje, da se bo pogodba z večino sprejela, ker je baje nemški cesar ves svoj vpliv zastavil v to, da se sprejme. Cesar je pripravljen v slučaji, če bi zbornica pogodbe ne potrdila, isto razpustiti. Tega so se nekateri nasprotni konservativci zbali in sklenili rajši glasovati za pogodbo, le da se zbornica ne razpusti, ker vedo, da bi bilo to njim v kvar. Sploh so se pa izučile vse stranke, da vladi ni nasprotovati. Če vlada kaj hoče, a zbornica ni za to, razpusti se ta in nove volitve pripomorejo vladi do večine. To pokazalo se je

jasno pri vojaški predlogi. Vlada si je z novimi volitvami pridobila potrebno večino. Gotovo je torej, da se bo trgovinska pogodba z Rusijo vsprejela, ker bi nasprotovanje itak ne pomagalo nič, k večjemu bi se stvar malo zavlekla.

Srbija. — Razmere v Srbiji so sila zamotane. Nova vlada postopa nepravilno in nezakonito proti radikalni nasprotni stranki. Odstavljajo se radikalni uradniki in nadomeščajo z drugimi. Razburjenost mej radikalci je velika. Vse te nepostavnosti in zmešnjave je pa zakrival edino le razkralj Milan. Ta bi se namreč rad zopet okoristil. Zapravil je ves svoj denar in imel bi rad zopet par milijonov od Srbije. V ta namen dela celo na to, da naj se v Srbiji prekliče ustava, ustavnim potom itak ve, da ni mogoče doseči tega, kar želi. — Najnovejša poročila vedo povedati, da hoče Rusija svoj vpliv zastaviti v to, da Milan zapusti Srbijo in ne nadaljuje zdražb mej narodom, — Radikalci so vkljub pritisku nasprotne jim vlade zmagali pri vseh občinskih volitvah, ki so se vršile pretečene dni.

Obrtnija.

Električna razsvetljava v Dalmaciji.

Ker tudi pri nas v beli Ljubljani se ugiblje o tem, da bi imeli električno razsvetljavo, bode morda marsikomu ustreženo, ako ob kratkem spregovorimo, o velicih električnih napravah, ki se pripravljajo v Dalmaciji. Gre namreč za to, da se izkoristijo slavni slapovi Krke, ki se smejo prištevati mej največje slapove na svetu in pripadajo k najprvim prirodnim krasotam v Dalmaciji. Položaj teh slapov je jako romantičen. Mej kraškimi skalami pada voda 40 metrov visoko naravnost v morje. Okrog teh slapov so nasajeni pomerančevci in oljka in so torej ti slapovi prava zelenica v kraški puščavi.

Kot vodna sila se reka Krka more ceniti najmanj na 8000 konjskih sil. Ta vodna sila je pa pri tem jako zanesljiva. Nikdar ne zmrzne, pa tudi nikdar se ne posuši, voda ne nosi seboj nobenega peska in blata. Voda se da skoro brez vseh zgradeb izkoriščati, treba je le iz naravnega bazina cev izpeljati v globočjo razino in vodo tako napeljati na turbine.

Lani je po incijativi državnega poslanca viteza Šupuka inžener in stavbeni podjetnik pl. Meichsner v Šibeniku začel prvo delo za izkoriščenje te vodne sile, pri čemer mu je šla na roke znana tvrdka Ganz in drugovi.

Ker ni blizu slapov nobenega industrijskega podjetja in nobenega mesta, je potrebno, da se sila kam drugam prenese. Pred vsem so pri tem mislili na Šibenik, ki je 12 kilometrov od teh slapov. To mesto ima kacih 8000 prebivalcev, in bi potrebovalo svetlobe za 3000 petrolejskih svetilnic. Nekaj sile bi se pa lahko porabilo za razna obrtna podjetja, za stroje za izdevanje ledu, stiskalnice olja i. t. d.

Vodna in turbinska naprava ne bode pa takoj gradila za 1600 konjskih sil in se misli na to, da se bode svetloba in električna sila oddajala še tudi v druga mesta. Z nekaterimi mesti se že vrše pogajanja.

Električni tok se bode napeljal po znani sistemi Ganza in drugov z menjalnotočnimi transfomatorji. Da se v Šibinek od slapov prenese 300 konjskih sil, bode treba le dveh 7 milimetrov debelih žic (dratov) tako, da se ne bode vnanja naprava dosti ločila od brzojavnih žic. Obširne naredbe se bodo pa storile, da burja ne poškoduje napeljave. Vzeli se bodo jako močni koli, ki se bodo globoko postavili v zemljo po 30 metrov narazen. Ti koli bodo imeli tudi strelovode, da bodo zavarovani proti vsem nezgodam vremena.

Razsvetljava v Šibeniku bode gotovo jedna najboljših v Avstriji. Sedaj ima mesto le kacih 180 petrolejskih svetilnic, ali po tem se bode pa postavilo 14 ločnih in 280 močnih žarnih svetilnic. Ta razsvetljava pa ne bode dražja od petrolejske, ker bode vršba za vodno silo po ceni. Tudi zasebnikov ne bode električna razsvetljava dražje stala od petrolejske in se bode oddajala za pavšalno ceno na leto brez ozira na to, koliko časa svetilnica gori. Tudi bodo tukaj električna gonila dajala ceno silo za malo obrt, ko parnik strojev v tem kraji še ni. Velik del te sile odpeljalo se bode v Zader, Splet, Trogir i. t. d.

Reka Krka je v sredi mej Zadrom in Spletom, od vsacega teh mest jo oddaljena kacih 70 do 80 kilometrov. Ta daljava pa ne dela nobenih ovir za prenošnjo nje sile, ko so vendar na frankobrodski razstavi 100 konjskih sil prenesli 180 kilometrov daleč z malimi izgubami.

V Rimu je tvrdka Ganz in drugovi pred dvema letoma zgradila podobno napravo, katera 2000 konjskih sil prenese 30 kilometrov daleč in preskrbuje 20000 svetilnic.

V Ameriki se je poslednji dve leti zgradilo več tacih naprav in sedaj se mislijo 20000 konjskih sil vodne sile od Nigare prenesti v razna mesta in tovarne.

Jasno je, da taka naprava, ki z vodno silo dela, jako malo stane in ž njo se ne morejo kosate naprave s parom. Pri taki veliki napravi se lahko vse umneje vrši, ker se lahko nastavijo izobraženi inženerji in mašinisti.

Pri nameravani napravi se bode pa tudi storilo vse, da se preskrbi, da ne bode kaj poškodovalo vodilne žice. Poleg vodilne žice se bode postavilo več stražnic, s popolno telefonsko zvezo. Čuvaji bodo torej vedno nadzorovali napravo.

Pred mesecem je bila v Šibeniku ediktalna obravnava, pri kateri so zastopniki vlade, poštnega in brzojavnega ravnateljstva, župani iz interesovanih mest priznavali velik pomen take naprave posebno za Dalmacijo, kjer ni nobene industrije. Ker vlada stvar podpira, je upati, da se kmalu izvrši in da bodo potem še drugod se lotili tacih naprav, kjer so krajevne razmere za nje ugodne.

Obrtnijske raznoterosti.

Najstarši rudnik. Bakreni rudnik v Stora Kappabergetu v Švediji je najstarejši rudnik, v katerem se še sedaj dela. Že 800 let delajo v njem. Leta 1228. je dajal lastnikom že lepe dohodke. Natančneji podatki o tem, koliko se je izkopalo, imamo od 1663. leta, katero leto se je pridobilo 1336 ton bakra. Največ se je izkopalo l. 1650., namreč 3455 ton. Od

tega časa pa pojema. Leta 1750. se je izkopalo 750, 1850. leta 734, in leta 1891. najmanj, to je samo 217 ton bakra.

Velikanski sod. V Parizu so nedavno naredili sod, ki drži 850 hektolitrov in je sedem metrov visok. Sod ima šestnajst železnih obročev. Sod je znotraj razdeljen v pet delov, tako da vanj lahko spravijo pet vrst vina.

Posebno železnico zgradili so v mestu Kiôto na Japonskem do nekega precej velicega 10 kilometrov oddaljenega jezera. Po tej železnici vozijo jedino manjše nalašč narejene parnike iz Kiôta na omenjeno jezero in od jezera v Kiôto, odkoder gredo po reki, ki teče mimo tega mesta dalje. S tem se privaruje prekladanje blaga

Kmetijstvo.

Gorenjski pašniki v deželnem zboru.

Govor g. Povšeta.

(Konec.)

Drugih razlogov za tako nazadovanje živinoreje gledé števila ni mogoče najti, ker tu živi čil, delaven, varčen narod, ki torej ni po zapravljivosti prišel ob toliko živine v zadnjem desetletji, odkar velja nova vravnava.

Kdor je nepristransk ter stvarno sodi, mora priznati, da tu treba odpomoči, in zato je opravičen moj apel na visoko c. kr. vlado.

V drugem okraji tržiškem začele so se tudi čudne prikazni: Tuj milijonar pokupuje na tisoče oral planin in od kmetov še pašniške pravico. Rad bi tudi to pravico razpravljal, toda prekoračil bi čas in Vašo potrpežljivost, vsaj upam, da bo prišel čas, da tudi ta zadeva pride v razgovor v tej visoki zbornici, kateri mora biti mar, da se za našo domovino tako nezdravi odnošaji pravočasno zajezijo, oziroma zabranijo.

Slavna gospoda! Vsi brez razločka političnega mišljenja smatrate si kot najvažnejšo dolžnost v izvrševanju poslaniškega posla, skrbeti za srečo in za povzdigo gospodarskega blagostanja dežele in njenih prebivalcev. Izdavajo se velike svote v zboljšanje gospodarskih razmer v deželi; in tu, ko vidimo, da propadajo celi okraji v blagostanji, naj bi molčali? Vestna dolžnost naša je, da posežemo vmes in da ohranimo, kar je dobrega, ter zabranimo propad tako marljivih naših sodeželanov. In ali naj čakamo, da se tudi v pokrajino gorenjsko, katero smo doslej navadno šteli za premožnejšo v domovini naši, prikrade siromaštvo?

Kaj nam pomaga, pa tudi državi, če se bodo iz prostih kmetskih domov napravila obširna veleposestva, če tudi z zverinjaki? Ali naj prepustimo, da bo ondot zginil, ali vsaj skrčil se steber naše narodnosti, slovenski oratar?

Ne, tega nihče ne more in ne sme dopustiti. Pa tudi interes dežele in države zahteva od nas, da vsi, brez razločka političnega mišljenja, vse mogoče in potrebno storimo proti tem nameram.

Slavna gospoda! Resen je položaj socijalni v celi Evropi, in že se slišijo razni zvoki podobni gromenju, ki naznanja hudo nevihto. Kdor ni slep, mora priznati, da socijalni odnošaji niso povoljni. Ozrimo se v južno Italijo, in dovolj strašnega slišimo od ondot prav te dni, in uzrok ondotnim prekucijam je nezdravo razmerje glede zemljiščnih lastninskih odnošajev.

Žal, da se ne upam trditi, da ne bo tudi v naši državi prišel čas, ko bomo morali razpravljati o reševanju socijalnega vprašanja. Želim le, da bi takrat vsaj v naši lepi, ljubljeni domovini bili toliko srečni, da bi nsš narod miroval kot zadovoljen in srečen.

Skrbimo tedaj o pravem času, da ohranimo naš narod v povoljnem stanji, skrbimo za njegov gospodarski napredek, in ne puščajmo ustvarjati v naši domovini nezdravih razmer: tu velikaš, tu siromak. Ohranimo naš srednji stan, ki je, če srečen, najzanesljivejša zaslomba naše narodne bodočnosti, pa tudi najzvestejša opora za deželo in državo.

Končam s prošnjo, da blagovoli visoka zbornica izročiti moj in mojih tovarišev predlog, katerega sem imel čast s temi besedami utemeljevati, upravnogospodarskemu odseku v posvèt in poročilo.

Kmetijske raznoterosti.

Influenca pri živalih. V Ziljski dolini na Koroškem se je prikazala influenca pri konjih in pri govedih. Breje krave in kobile povržejo, ako dobe influenco. Vsled tega bodo kmetje imeli dokaj škode.

Sajenje dreves. Če pomladi sadiš drevesa, je dobro, če luknje že pred zimo skoplješ, da zrak zemljo prešine in jo tudi zmrzljina zrahlja.

Razpokljine od mraza na drevesih zamaši, da ne začno še trohneti. Majhne razpoke zamažejo se z drevesnim voskom, večje pa z ilovico, lesnim pepelom in katranom. Po vrhu še to mažo prevleci s katranom, da je dež ne izpere.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

(Dalje.)

II.

Žage se v Ameriki razdeljujejo v dvojne vrste. Prve delajo jedino za krajne potrebe; druge pa delajo jedino za odpošiljatve v središča trgovine z lesom, za potrebe večjih mest in krajev, v katerih ni lesa, in za izvoz v inozemstvo. Prve so jako mnogoštevilne — vsako mestice ima svojo žago za zadevoljitev krajnih potreb. Ti zavodi se navadno lahko preneso iz kraja v kraj, imajo lahke in cene stroje; parni stroj je na kolesih in dva para mul ga lahko prepelje iz kraja v kraj. V pol dne je žaga postavljena in v polnem teku. Žaga je navadno okrogla in vsa naprava stane 1500 do 2000 dolarjev. Bruna privažajo krajni prebivalci, s štirimi ali petimi delavci se lahko naredi štiri do pet tisoč desek na dan. Ko je les na jednem kraji izrezan, se pa žaga prepelje drugam. Tak žagar se vedno seli od kraja do kraja,

kakor je potreba desk, večkrat žago prepelje, da nareže le kacih 10000 do 15000 čevljev desek za kako farmo (večjo kmetijo).

Stroški za tako žago so jako majhni. Sam gospodar je navadno glavni žagar in mašinist ter glavni upravitelj, vse ob jednem. Naprava je navadno stara, kajti dela že do 20 do 30 let. Stroji so rekli bi, vsi v zaplatah, leseni deli, katere žagar naredi sam, zamene polomljene železne ali pri vsem tem delajo te žage navadno jako dobro in brez ovir. To pa deloma zaradi tega, ker so ti stroji tako priprosti, da bolj biti ne morejo. Vse se vidi, vedno lahko zasleduješ, kako delajo posamični deli, lahko popraviš in zameniš zlomljeni del; največ pa delo zaradi tega gre gladko, ker so Amerikanci tako rekoč rojeni mašinisti in jako spretni in premeteni v tem delu. Ni ga tacega kraja, ni tacega zakotja v Ameriki, da ne bi bilo skušenih in spretnih mašinistov vsake vrste; vedno potujejo, vedno se premikajo iz kraja v kraj, in večkrat sem našel v raztrganem tujci delajočem kot dninar, jako spretnega specijalista.

Ta žaga, katere tretjine sem bil kupil, ko sem bil prišel v Ameriko, delala je že poprej 30 let, kar se je videlo na vliti letnici na stroji, dvakrat je bila pogorela, in vendar je zame delala neprestano osem let, dve ali tri leta smo celo delali noč in dan, in ta žaga dela še sedaj. Glavni žagarji in delavci menjali se so dovolj pogosto, a jaz ne pomnim slučaja, da bi bili morali delo ustaviti, da bi kaj popravljali ali predelovali — vse to se je zvršilo samo od sebe, in vselej je bil kdo pri rokah, ki je mogel brez zadržka in skrbi popraviti, kar se je slučajno polomilo ali pokazilo.

Kot prehodnja stopinja od teh malih prenosnih zavodov k večjim služijo taki zavodi za potrebe krajnega prebivalstva, pri katerih sta se žagi pridružili dva ali trije stroji za obljanje, stroji za izdelovanje skodel in skukadurnih deščic itd. Taki zavodi so že stalni, ne gredo več k lesu, ampak les prihaja k njim. Ko prve vrste zavodi imajo redko nad 15—20 konjskih sil, jih imajo ti že 40, 50 ali celo 100, stroji so dražji in popolnejši, in na dan se na njih nareže 10, 15 do 20 čevljev desk. Žaga je tudi okrogla, ali je večjega premera do 72 palcev in navadno z ustavnimi zobmi, ki so dražji, ali je ž njimi manj opraviti. Taki zavodi so v vseh mestih s 3000 do 5000 prebivalci, kjer se le najdejo kupci za izdelke. Taki zavodi stanejo pogosto do 20000 dolarjev, in zanje je že treba znatnega kapitala, kajti čim večji je mesto, tem različneje blago mora imeti, imeti mora suhe deske raznih razmerov in razne kakovosti in večkrat v veliki množini; večkrat ima tak zavod po 3 do 5 milj. desek v zalogi. V grofiji Orange, kjer sem jaz začel svoje ameriško delovanje, so leta 1881. bili le še trije majhni prenosni zavodi, ali leta 1888. je že bilo 30 manjših prenosnih in 6 srednjih, izmej katerih sta dva imela po 100000 dolarjev kapitala.

Večjih žag, ki delajo za izvoz je posebno veliko v državah Maine, Wisconsin, Michigan, Alabama, Louisiana in Texas. Le malo jih je v rokah zasebnikov, morda kaki dve ali tri v vseh Zjedinjenih državah; vse so v rokah delniških družeb in delajo z jako velikim kapitalom, kakor vsa podjetja v Ameriki. Dvesto do tri sto tisoč dolarjev dandanes ni zadosti za veliko lesno obrtnijo in trgovino, več družb ima milijon in več kapitala, kacih deset pa ima po 5 milijonov dolarjev kapitala. Navadno pokupijo ogromne gozde, mnoge imajo na milijone akrov. In če ni rek, da bi plavili ker k žagam, delajo kratke železniške proge na razne strani od zavoda, da po njih dovažajo les. Jedna družba v Michiganu ima do 80 milj takih železnic, popolnoma z vsem preskrbljenih, deset lokomotiv in 200 voz za privažanje lesa. Taki zavodi delajo se navadno trdno in solidno, parni stroji imajo tudi 500 konjskih sil. Okrogle žage so popolnoma izpodrinile trakovne žage (band-saw), ki so tako narejene, da se brezkončni trak žage, okolo 6 palcev širjave navadno jako tenke, vrača po dveh kolesih napravljenih v stalnem okviru drugo nad drugim. Te trakovne žage pripadajo najnovejšim ameriškim iznajdbam v mašinstvu in hitro izpodrivajo okroglo žago. Poslednji čas začeli so delati tudi manjše, da jih uvajajo že srednji zavodi. Njih prednosti so tako znatne, da v bližnji bodočnosti izpodrinejo okrogle žage, in se vpeljejo povsod tudi v najmanjših zavodih. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Petstoletnica Henrika pomorščaka. Mesto Oporto, rojstni kraj Henrika pomorščaka, se pripravlja, da dne 3. marcija slovesno poslavi petstoletnico rojstva tega velicega Portugalca. On je skrbel za izvežbanje mornarjev in slednje leto preskrbel več ladij, da so preiskovali zapadno afriško obrežje in bližnje otoke. Bil je najmlajši sin kralja Ivana I. ter se je rodil dne 4. marcija 1394 in umrl v Sagresu v Afriki v neki vojski dne 13. novembra 1460. l.

Stari srebrni denarji našli. Delavci, ki podirajo dunajske mestne zidove, in odpravljajo nasipe, našli so lonec, v katerem je bilo 400 komadov srebrnega denarja. Denar je iz Leopoldovega časa in ima največ letnico 1664. Najbrž je bil zakopan pred drugim obleganjem Dunaja (1683). Denar je popolnoma dober in čist ohranjen. Izročil se je policiji.

Ženske na vseučilišči. Na švicarskih vseučiliščih v Curihu, Bernu, Baslu, Genfu in Lausannu študira 473 ženskih. V Curihu imajo žensko pravnovarsko društvo, katerem na čelu zasebna docentinja, doktorica prava Emilij Kempin.

Novice.

Deželni zbor Kranjski.

V deseti seji dne 8. febr. poroča v imenu upravnega odseka posl. dr. Tavčar o §. 3 letnega poročila dež. odbora gledè agrarskih razmer. Dež. odbor z ozirom na dobljene informacije mej drugim v tem poročilu ne more nasvetovati ustanovitve deželne hipotečne banke. Posl. Hribar v daljšem govoru razmotruje potrebo in korist ustavitve deželne hipotečne

banke in stavi v tem smislu posebne predloge. Posl. Šuklje misli, da kranjske razmere niso ugodne za ustanovitev hipotečne banke; tudi posl. Luckmann je istega mnenja in še posebno preudarja, da bi ustanovitev take banke provzročila preveč stroškov. Posl. dr. Vošnjak pojasni stališče dež. odbora gledé hipotečne banke in pravi, da je isti vse storil, da je dobil potrebne informacije, na novo stvar prevdarjati in o nji poizvedovati, bi bilo odveč. Posl. Hribar odgovarja predgovornikom in ovrguje teh trditve proti ustanovitvi banke. Posl. dr. Schaffer je mnenja, da ustanovitev banke ni potrebna, ker zadoščajo obstoječe hranilnice. Ko je še poročevalec dr. Tavčar priporočal predlog upravnega odseka oziroma dež. odbora in se izrekel v imenu odseka proti ustanovitvi hipotečne banke, so se predlogi posl. Hribarja odklonili. — Županstvu v Vipavi dovoli se 15.000 gld. podpore v svrho uravnavanja reke Vipavšice. — Posl. dr. Tavčar poroča v imenu upravnega odseka o načrtu zakona o preložitvi okrajne ceste z Vrhnike do Podlipe v delni progi pri Stari Vrhniki. Dotični načrt zakona se vsprejme in ob ednem tudi resolucija, ki gre na to, da naj bi se cestna postava v toliko premenila, da bi ne bilo treba, kakor v tem slučaji, za vsako enako zadevo posebnega deželnega zakona. Resolucijo je priporočal tudi dež. predsednik baron Hein. Posl. Povše poroča v imenu upravnega odseka o napravi nove okrajne seste v žužemperškem cestnem okraji od Smuke čez Hiné do Žvirč. Zadeva izroči se deželnemu odboru v pretres in poročanje. Posl. pl. Langer poroča v imenu istega odseka o ustanovitvi 1045 *m.* v cestnem okraji črnomaljskem se nahajajoče občinske ceste, ki se v Burgi pri Rožmanovi hiši črnomaljske-adlešiške okrajne ceste odcepi ter drži do broda čez Kolpo pri Podbrezju, med okrajne ceste. Predlog upravnega odseka, da naj se cesta uvrsti med okrajne ceste, se sprejme. — St. I. in II. uvoda letnega poročila dež. odbora se vzameti na znanje. Istotako poročilo o § 1, zadevajoče zakonske načrte in sklepe. Pri poročilu o §. 3. C: glede zdravstvenih rečij, vpraša posl. dr. vitez Bleiweis, zakaj sta se letos nastavila dva okrožna zdravnika, ki nista nič službovala v deželni bolnici. Posl. Ogorelec vpraša, zakaj se za občine Studenec, Iška vas in druge ni ustanovilo samostojno zdravstveno okrožje. Posl. Dragoš stavi resolucijo, ki gre na to, da naj ukrene potrebno, da dobi Črnomelj svojega okrožnega zdravnika. Dr. Vošnjak, kot poročevalec deželnega odbora, pojasni te od omenjenih treh poslancev sprožene zadeve, na kar se poročilo vzame na znanje in vsprejme tudi Dragošova resolucija. Letnega poročila dež. odbora §. 4 o deželnih podporah in §. 5 o občinskih rečeh se vzameta na znanje in izreče poročevalcu Lenarčiču zahvala, da je izdelal pregled občinskih priklad. § 7. letnega poročila v deželni prisilni delavnici se vzame na znanje in izreče zahvala visoki vladi za obljubljeni donesek 25.000 gld. k stroškom razširjenja prisilne delavnice v Ljubljani.

V ednajsti seji dne 10. februvarija stavlja poslanec Hribar in tovariši nastopna samostalna predloga: Deželnemu odboru se naroča: 1) Da pri c. kr. deželnem šolskem svetu neutegoma in z vso energijo stori potrebne korake, da se bode s šolskim letom 1895/96 na c. kr. državnih gimnazijah v Ljubljani in v Novem Mestu začelo v petem razredu poučevati verouk, latinščino, matematiko in naravoslovje v slovenskem jeziku; da za izdavanje šolskih knjig dovoljeni in doslej ne porabljeni kredit porabi za pisateljske nagrade in založbo slovenskih učnih knjig za peti in šesti gimnazijski razred. 2) Deželnemu odboru se naroča, obrniti se do trgovinskega ministerstva z obrazloženo zahtevo, da se pri c. kr. poštnem in brzojavnem nadravnateljstvu v Trstu zagotovi slovenskemu jeziku ona veljava, katera mu gre z ozirom na ogromno večino prebivalstva vojvodine Kranjske, zlasti, da se napisi nad uradi c. kr. poštnega in brzojavnega nadravnateljstva napravijo tudi v slovenskem jeziku. — Predloga se stavita na dnevni red edne prihodnjih sej. — Isti poslanec predlaga, da naj se sklep glede na pokritje stavbenih stroškov za novo bolnico v Ljubljani reasumuje ter finančnemu odseku vrne v novo poročanje. Proti temu sta posl. Šuklje in baron Schwegel, a predlog Hribarjev se vsprejme. — Posl. Kersnik utemeljuje obširno svoj in tovarišev samostalni predlog glede oddaje živinske soli po znižani ceni ter naglaša, da si živinorejci žele cenene živinske soli, ali imajo premnogo potov in sitnostij. Zato naj se odpravijo sedanje komplicirane določbe ter uvedejo primerne olajšave glede naročanja in razdeljevanja soli. Predlog se izroči upravnemu odseku v poročanje. — Posl. Klun poroča imenom finančnega odseka o napravi kranjskega zavoda za gluhoneme in slepe otroke. Na podlagi izdelanega načrta znašali bi stroški 186.000 gld. Po kratki debati vsprejme se predlog finančnega odseka, glaseč se: 1) Načrt zavoda za gluhoneme in slepe otroke na Kranjskem pripoznava se za pripravno podlago novi stavbi, vendar se deželnemu odboru vrača z naročilom, naj ga dà po veščakih pregledati ter po mogočnosti predelati tako, da se znižajo stavbeni stroški, da bode pa vendar poslopje popolnoma ugajalo svojemu namenu. 2.) Deželnemu odboru se naroča, da naj se z vlado dogovori o kolikor mogoče zdatnem znesku, katerega bi iz ustanovnih zakladov za gluhoneme dovolila za odgojo gluhonemih deklic v zavodu šolskih sester v Šmihelu pri Novem Mestu. Ob enem naj nadaljuje obravnave z omenjenimi šolskimi sestrami ter se zlasti prepriča, ali bodo stroški za gluhoneme deklice v Šmihelu manjši, kakor v lastnem zavodu. 3) V prihodnjem zasedanju podà naj dež. odbor novo poročilo deželnemu zboru. — Posl. Hribar poroča imenom finančnega odseka o predloženem načrtu zakona glede oskrbljenja občin Črnomelj, Semič, Kot, Petrovavas in Telečji vrh z vodo. Stroški za vodovod so proračunjeni na 89.000 gld. Dežela bo dala 40 %, država 40 %, udeležene občine pa 20 %. Delo je pričeti spomladi 1895. l. Načrt zakona se po kratki debati z neko malo spremembo v besedah sprejme. — Posl. Lenarčič poroča v imenu upravnega odseka glede dovolitve priklad za cestne namene. Poročevalec predlaga: Dež. odbor se pooblašča, da onim okrajnim cestnim odborom, ki potrebščine odpadajoče na okr. cestni zaklad, leta 1895 ne bi mogli pokriti z 20 % priklado na neposredne davke, pri dokazani potrebi in na podstavi pravilno sestavljenega in podprtega proračuna dovoli v zakonitih mejah za l. 1895 priklade nad 20 % ter ukrene potrebno zaradi predpisa in pobiranja teh priklad. Obvelja brez razgovora. — Poročilo odseka za letno poročilo deželnega odbora tičoče se davkov, vzame se na znanje. — Posl. Grasselli poroča v imenu odseka za letno poročilo o § 7. B: Deželni dobrodelni zavodi. Posl. Hribar predlaga pri tej točki, da se izbornemu primariju dr. Šlajmerju zdatno zviša letna plača. Po debati, katere so se udeležili posl. baron Schwegel, Hribar, dr. Tavčar in poročevalec, vsprejeta je bila naštopna dr. Tavčarjeva resolucija: Deželnemu odboru se naroča, da razmotriva sledeča vprašanja: 1.) Bi ne kazalo plačo primariju dr. Fr. Šlajmerju zdatno povišati; 2.) bi ne kazalo, bolnike iz vnanjih, posebno tržaških bolnic prepeljati v Ljubljano, da se stroški zdravljenja pomanjšajo; 3.) bi ne kazalo, ustanoviti v novi deželni bolnici lastno lekarno — ter o vsem tem v prihodnjem zasedanji poroča; 4.) bi ne kazalo, v novi deželni bolnici ustanoviti deloma lastno režijo. — Poročilo o deželnem muzeju se vzame na znanje. — Posl. Stegnar poroča o § 8. letnega poročila glede ljudskih šol. Pri tej točki vname se dolga in burna debata. Poslanec Povše in Svetec priporočata, da naj bi se šolski zakon ne izvrševal tako strogo glede ustanavljanja ljudskih šol. Bremena ki se nakładajo davkoplačevalcem, so neznosna. Šole naj bi se ne gradile povsod. Skrbi naj se za to, da ljudstvo ne dobi še večje mržnje do šole, kakor jo že ima. Posl. Svetec posebno poudarja, da naj bi se uvele šole za silo in poldnevni pouk, kar bi posebno ugajalo kmetskemu ljudstvu. Posl. Povše se čudi številu izkazanih nemških otrok v Dragi na Kočevskem, ki ni v nobeni primeri z naštetimi Nemci pri ljudskem štetji.

Posl. Hribar jako ostro prijema okrajnega glavarja kočevskega pl. Thomanna in na podlagi fakt dokazuje, da je nepostavno postopal pri ljudskem štetji v Dragi in na Travi, pri občinskih volitvah na Travi in nekako čudno pri odstavljanji in nastavljanji krajnih šolskih nadzornikov. Vse kaže, da delovanje okrajnega glavarja odločno meri na ponemčenje ondotnih kočevskih Slovencev. Poslanca dr. Schaffer in baron Schwegel ugovarjata, deželni predsednik baron Hein, pa prosi da se mu potrebni materijal za preiskavo o tej zadevi prepusti, obžaluje pa, da je taka stvar prišla pred zbornico, pred kojo ne spada. Vsprejme se konečno resolucija posl. Hribarja, ki gre na to, da se občini čepljanski v črnomaljskem okraji dovoli izvanredno brezobrestno posojilo 1200 gld. za gradnjo lastne šole. — Poročilo deželnega odbora o obrtnem pouku vzame se na znanje. Dvanajsta seja je bila dne 13. februvarija.

— **Koncert** priredi naš rojak, pijanist g. Ant. Foerster ml. iz Lipskega, v četrtek dne 1. marcija t. l. tu v Ljubljani.

— **Glasbena Matica** priredi dne 3. in 5. marcija veliki koncert, pri katerem se bode proizvajalo velikansko Haydnovo delo „Stvarjenje“.

— † **Rački.** V Zagrebu je umrl in je bil včeraj pokopan predsednik jugoslovanski akademiji in častni član „Matice Slovenske“ Franc Rački. Rojen je bil dne 25. novembra 1829. v Fužinah pri Reki. Gimnazijo je študiral v Varaždinu, bogoslovje v Senji in na Dunaji. Dne 25. avgusta 1852. je bil posvečen v duhovnika, postal doktor bogoslovja in profesor duhovniškega semenišča v Senji. Tukaj se je začel pečati s slovenskim slovstvom in zgodovino. Nekaj časa je bil tudi član deželnega zbora, ali se je zadnji čas odtegnil političnemu življenju. Dosegel je veliko cerkvenih častij in dostojanstev in v znanstvenem svetu pa sloveče ime.

— **Umrla** je v Ljubljani ta teden blag. gospa Marija Koslerjeva roj. Rudeževa v 64. letu svoje starosti. Pokojnica je bila soproga grajščaka in pivovarja Janeza Koslerja starejšega in sestra umrlega rodoljuba Karola Rudeža. Blaga pokojnica, poznana kot velika dobrotnica ubožcem in sirotam naj v miru počiva!

— **Nov železniški projekt.** Konsorciju obstoječemu iz gg.: dr Schlesinger-Goriany-a v Rupertovem dvoru pri Novem Mestu, Ant. Jeršinovica; Jož vit. Zavinšeka in drž. posl. Fr. Šukljeja se je dovolilo izvrševanje tehničnih pripravljalnih del za lokalno železnico, od postaje Novo Mesto, oziroma Straža preko Črnomlja ali Metlike do kranjske deželne meje.

— **Na celjski gimnaziji** je letos 365 učencev in sicer 238 slovenskih in 127 nemških, na mariborski gimnaziji pa 399 učencev in sicer 262 slovenskih in 137 nemških. Te številke so preznačilne za nemški (?!) spodnještajarski mesti.

— **Novo** gasilno društvo osnovali so v Kaplji vasi v kamniškem okraji.

— **Bolnica usmiljenih** bratov v Kandiji pri Novem mestu pod vodstvom ordinarija dr. Defranceschija dobila je dovoljenje, da sme pri dobrotnikih nabirati milodare. Ker usmiljeni bratje sami vzdržujejo bolnico in se v nji bolniki brezplačno zdravijo, se je nadejati, da se bodo dobrotniki v obilni meri spomnili tega potrebnega zavoda.

— **Samomor.** Minulo soboto zjutraj se je novi vodja kurjačev na tukajšnem južnem kolodvoru pl. Schwing vlegel iz samorilnega namena na tir, po katerem je prihajal ravno vlak. Zapazilo se je pa Schwinga še pravočasno na tiru in skoraj ustavilo. Ta videč, da se mu je zli namen ponesrečil, zbegan leti v svojo pisarno in si tam porine svoj žepni nož s tako silo v vrat, da se je nožu klina odlomila. Dasi je bila takoj zdravniška pomoč na mestu, vendar je nesrečnež takoj umrl. Schwing bil je umobolen, star še le 29 let, je še le prišel s Tirolskega in zapušča mlado vdovo in 4mesečno dete.

— **Pogreša se** že od junija meseca minolega leta zidar Matija Fele s Črnega vrha nad Idrijo. Star je bil 61 let. Šel je od doma in se ni vrnil. Ker je bil Fele umobolen se je bati, da se je kje ponesrečil. — Pogreša se tudi Matej Gregorec, posest in okrajni cestar iz Zgornjega Kašlja. Zadnjikrat so ga videli dne 31. januvarija t. l. na šentpeterski mitnici v Ljubljani, od koder je odšel ob 11. uri po noči rekši, da gre domov. Ker je imel Gregoree nekaj denarja pri sebi, se domneva, da ga je kdo oropal in usmrtil, truplo njegovo pa kam vrgel. Iskali so ga že povsod, a brezvspešno.

— **Nesreča na železnici.** Minoli teden pal je pri Reki tukajšnji sprevodnik France Jakše z brzovlaka tako nesrečno, da je prišel pod kolesa, ki so mu odtrgala obe nogi. Prepeljali so ga v bolnico v Reko, kjer je nesrečnež umrl. Jakše je bil samec in star 43 let.

Dinamitni razpok v Parizu.

Ravno osmi dan po usmrtenju Vaillanta, kateri je vrgel dinamitno bombo v francoski zbornici pripetil se je nov dinamitni napad v Parizu. Nekdo je vrgel bombo v hotelu Termius, kjer je ravno igrala godba in je bilo zbranih več ljudij. Bomba je imela obliko pušice za sardine in je bila nabasana s krogljami, žeblji in kloratnim smodnikom.

Napadovalec majhen, slab mož, brez brade, jo je hitro pobegnil na ulico. Ljudje so jo udrli za njim ali napadovalec je s streljanjem odganjal ljudij in jih več obstrelil. Posebno je stražnik Poiossn trdovratno preganjal zločinca. Ni se ustrašil streljanja. Ko je prišel blizu, ga je zločinec ustrelil z revolverjem, ali on je, če tudi težko ranjen, zložinca vendar prijel in tako dolgo držal, da so ga zaprli. Ta policist je dobil red častne legije, ker se je tako junajško obnašal, ali sedaj leži bolan doma. Po njegovem zdravji pošiljajo popraševat razne imenitne osebe, mej drugim tudi predsednik republike.

Zločinec je pri sodišči izpovedal, da se imenuje Lebreton. On pravi, da je anarhist, priznava, da je streljal na ljudij, taji pa, da bi bil on izvršil atentat. So di se pa, da zločinec taji svoje pravo ime, kaj natančnejega tudi ne pove, od kod je prišel. Sploh se pa obnaša precej predrzno. Sodijo pa, da zločinec ni navadni delavec, temveč pripada kakemu boljšemu stanu.

Širijo se seveda različne govorice. Nekateri trdijo, da je zločinec prišel iz Anglije, drugi pa zopet, da je prišel iz Španije. Pri njem našli so tudi bodalo, katerega rezilo je bilo otrovano. Zaprli so več oseb in pri nekaterih našli pisma, ki kažejo, da se je osnovala neka velika anarhistična zarota.

Pri atentatu je v vsem poškodovanih 35 oseb. Jeden težko poškodovanih je že umrl, drugim so že morali odrezati več udov. Sploh je ta atentat bil hujši, nego pa atentat v zbornici. V mestu je vzbudil občno nevoljo.

Velik goljuf.

Te dni dobili smo iz Pariza novico, da so ondu zaprli barona de Soubeyrana, ki je goljufal več milijonov. Bil je več let ravnatelj francoskih denarnih zavodov „Banque de Excompte“ in pa „Societé de Immeubles“. Prvo banko je ta poštenjak popolnoma izpodkopal, poslednjo je pa osleparil za 34 milijonov frankov. Baron Soubeyran je bil sam sin nekega bankirja in se je z mladega pečal z raznimi denarnimi špekulacijami. Znan je bil tudi dobro na Dunaji, kot upravni svetnik jednega prvih denarnih zavodov, od katerega je dobival 20000 gld. letne plače. Dvajsetletnega mladeniča je francoski finančni minister Fouth že bil poklical za načelnika temu ministerstvu in od tega časa je Soubeyran pečal z milijoni. Udeleževal se je vseh mogočih borznih spekulacij. Bil je posebno predrzen, kadar je delal s tujim denarjem. Koliko zaupanja je imel o svojem času v Franciji, vidno je iz tega, da se je pogajal o načinu, kako se izplača Nemčiji vojna odškodnina in je vodil to izplačevanje. Listi pišejo, da je bil nenavadno delaven. Ves dopoldne so prihajali odvetniki, finančni možje, in borzni agentje in on jim je dajal naročila.

Že deset let je pa ž njegovimi podjetji šlo navzdol in v Parizu so že dolgo pričakovali, kdaj bode konec njegovim sleparijam. Dolgo let je bil v vodstvu denarnega zavoda „Credit Foncier“. Ko je izstopil iz tega zavoda, je ž njim imel dolgo pravdo, katero je tudi dobil. Sklenil je pa, da uniči „Credit Foncier“ za vsako ceno. Začel je proti njemu hud finančni boj, kar je lahko, ker je bil na čelu dvema finančnima zavodoma. Ob jednem je pa bil sklenil povzdigniti italijansko rento v ceni. Obe ti podjetji sta se mu posrečili in ga pripeljali v zapor. Vodje pri „Credit Foncier“ so bili previdni možje in se ni spustili v nevarne špekulacije, zavod je pa tudi bil trden, italijanski vrednostni papirji so pa že tako zgubili na veljavi, da se niso dali več povzdigniti. Da bi dosegel svoje namene, se tudi ni ustrašil velicih izgub.

Te zgube so naraščale na milijone in milijone. V to je porabljal vloge pri njegovih dveh zavodih. S tem je prvega popolnoma uničil, poslednjega ravno uničiti ni mogel, ker stoji na trdni podlagi in ima večji del premoženja v hišah, katerih ima samo v Parizu 194. Omeniti moramo, da je Soubeyran tudi bil zamotan v panamske goljufije, ali se je srečno izmotal.

Mož je pa tudi jako potratno živel. Dovoljeval si je razne drage zabave, posebno dirkališča. Imel je s svojim sorodnikom vojvodo Castriesom najlepše konje v Parizu. Zmogel je večkrat pri raznih dirkah. Znan je bil tudi potem, da se je z lepimi konji nenavadno hitro vozil po Parizu v strah in jezo policaji. Govori se pa, da je tudi znanje z raznimi ženskami dvomljive poštenosti, katero znanje ga je mnogo stalo. V nedeljo so tega veljaka odpeljali policijsti iz njegove lepe palače v ječo. Tako mine posvetna slava

---

— **Srbska kraljica Natalija** je podedovala veliko premoženje po teti Murusi, nedavno umrli v Odessi. — Kralju Milanu pa neka ruska banka rubi njegovo posestvo v Srbiji, ker jej je dolžan 2 milijona rubljev.

— **Častnik** — ponarejalec menic. V Požunu se je izvedelo, da je tamošnji generalnemu stabu dodeljen lovski nadporočnik T. pl. S. ponaredil za nad 20000 gld. menic. Ta častnik živel je jako potratno, veliko zaigral, in imel znanje z neko slovečo dunajsko igralko, o kateri se je govorilo, da je nevesta njegova.

— **Tehnično šolo** v Gradci so zaprli. V Gradci je bil nastal razpor mej rektorjem in dijaki na tehniki, ker je prvi pustil policijo na dijaške shode. Dijaki so priredili rektorju mačjo godbo in sploh precej razsajali, vsled teh dogodkov so jih nekaj izključili. Nedavno je pa izšla v inozemstvu tiskana knjižura, v kateri se te stvari na razžaljiv način razpravljajo. Na nekem shodu vseh slušateljev tehniške šole je vladni zastopnik vprašal, se je li ta brošura izdala z vednostjo dijakov, kar so vsi pritrdili. Vsled tega se je tehnična šola zaključila.

— **Lokomotivo in top.** Pri Hornwerku v Prusiji peljali so ravno velik top čez železnico, ko prižvižga neka lokomotiva. Železniški čuvaj in vojaki so dajali znamenje, da naj lokomotivo ustavi, ali strojevodja znamenj ni zapazil. Top je lokomotiva vrgla v stran v neki plot, pri čemer je jednemu konju zlomilo obe nogi in železniškem čuvaju potrlo rebro. Jedno kolo topovega voza je odnesla sabo lokomotiva, ker se je nataknil na njeno ploščo. Trideset korakov proč se je lokomotiva ustavila.

— **Strah na bruseljski pošti.** Na bruseljski glavni pošti razletel se je neki poštni paket, v katerem je bil najbrž dinamit. Na paketu je bilo naznanjeno, da so v njem vrednostni papirji. Vsi poštni uradniki so od samega strahu pobegnili. K sreči ni nikdo poškodovan, le nekaj gmotne škode je. Sedaj poizvedujejo po odpošiljatelju.

— **Umor iz ljubezni.** V Villidiji na Ogerskem je dekla Ana Čisan imela dva ljubčka, Aleksandra Gruto in Toma Bunyo. Ko je dekla se prijazno pogovarjala v nekem mlinu s prvim, je poslednji skozi okno ustrelil svojega tekmeca, ki je bil takoj mrtev.

— **Pomankanje v Berolinu.** Pred dvema letoma se je osnovala v Berolinu ljudska kuhinja za šolarje, kjer dobivajo revni otroci kosilo. Po poizvedbah se je dognalo, da je v Berolinu nad 7000 otrôk, ki zavoljo revščine brez zajuterka prihajajo v šolo. Ljudska kuhinja daje kosilo 3500 revnim učencem.

— **Stekla mačka.** Knjigovodja König v Londonu šel je nekega večera domu, kar vidi neko mačko tavati po ulici. König, ki ima jako rad živali, jo je pogladil. Mačka ga je ugriznila. Rana se je kmalu zacelila, ali v kratkem ga je začela zopet roka boleti in zdravnik je konštatoval steklino. Dne 24. m. m. je nesrečnež umrl.

— **Krono požrl.** V Zagrebu zaprli so zmikalca Stamfla Sertića, ko je ravno v cerkvi usmiljenih bratov, vzel neki mošnjiček, v katerem je bilo 4 krone. Ko so ga prijeli je mošnjiček proč vrgel, ali v njem so našli le 3 krone. Kam je četrta prešla, bi ne bili vedeli, da ni nikdo bil opazil, da je tat, ko ga prijeli nekaj požiral.

— **Zaprli** so holandskega konzula v Milanu. Emilija Struth Spertofa, ta ki je bil na čelu neki banki, ki je propala. Banka ima 2 milijona dolgov, ali mej upniki je mnogo članov iz Struth Spertofove rodbine Ti imajo tirjati milijon lir. Misli se, da so ti dolgovi le izmišljeni, da tako konzul Struth Spertof obogati, ko njegova rodbina dobi milijon, drugi upniki pa zgube.

— **Samomor italjanskega prefekta.** V Parlineru na Laškem umoril se je tamošnji prefekt (okrajni glavar). Sedemkrat se je v prsi sunil z nožem. Zadnji čas je dobil več pretilnih pisem od anarhistov in je vsled tega zblaznil.

— **Napad na starko.** Ne dolgo je 73letno perico na Dunaju nekdo napal v postelji, jo zvezal, in jej iz kostna oropal 6 gld. Poskusil je zločinec tudi nravni napad. Pozneje se je posrečilo starki, da se je sama razvezala Vse je naznanila policiji. Tega hudodelstva je sumen neki fijakar, kateri stanuje pri njej in je malo poprej bil odšel od doma. Storiti je namreč moral kdo, ki je vse razmere vedel. Zvezal jo je bil namreč z vrvmi, na katere ona obeša perilo. Fijakarja so takoj prijeli in našli pri njem ravno 6 gld. denarja. Sicer je pa omenjeni fijakar znan kot reden in varčen mož, ter je v svojem kovčeku imel še 50 gld. denarja.

— **72letni starček posvečen za duhovnika.** Nedavno so v kartuzijnskem samostanu Grenoblu posvetili za duhovnika 72letnega don Tavra. Tavre je sin sodnjiskega predsednika in člana višje zbornice z jednakim imenom. Ko mu je umrla soproga, šel je v samostan, kjer je storil slovesne obljube, učil se bogoslovja in po dovršenem bogoslovji bil posvečen za duhovnika. Pri slovesnem posvečenji bili so njegovi otroci in vnuki.

— **Smrt lakomnika.** V Königstettenu pri Tullnu obesil se je 43letni posestnik Schreiber, ki je bil jako skop. Bil je v vednem strahu, da ne bi kdaj ubožal in moral beračiti Ves denar, kar ga je imel, nosil je vedno seboj, da mu ga ne ukradejo tatje Njegova rodbina je stradala zaradi njegove lakomnosti. Te dni je zblaznil in se obesil. V shrambah našli so po njegovi smrti polno suhega mesa. V njegovih žepih za 15 tisoč vrednostnih papirjev, hranilnično knjižico za 10000 gld. in mnogo dragocenostij.

— **Za finančne stražnike** preoblečeni roparji. Že štiri leta blizu Gibraltarja na Španjskem neka roparska četa, preoblečena za finančne stražnike, čakala tihotapce. Tihotapcem je jemala blago in zahtevala tudi takoj še globo, da ne bodo imeli sitnosti. To so izvedeli finančni stražniki, šli iskat roparje in res tri vjeli. ki so vsi priznali in povedali, da so delali v sporazumljenji z nekateri veljavnimi osebami v tem kraji.

— **Čudna zgodba.** Neki v Gamblu v Rusiji bivajoči Belgijec poroča v časopisu „Indip. Belge", da mu je predlanskem neki Angležž, ki je v Bruselji se ž njim seznanil v nekem hotelu, dal spraviti težek kovček, ne da bi bil povedal, kdo je. Ta Belgijec je dolgo vlačil kovček po svetu. Naposled ga je le odprl in našel v njem 40000 dolarjev v zlatu, 75000 fr. v papirji, 25000 fr. v zlatu. 10000 frankov vredna prsna igla, 25000 frankov vreden urni obešek in 12000 frankov vreden prstan.

— **Prosilka** za avdijenco s prašičkom. Ko je zadnjič cesar vsprejemal ljudij v avdijenciji v Budimpešti, prišla je kmetica iz Fota prosit za avdijenco zaradi neke pravdne stvari Prinesla je sabo prašička, da ga podari cesarju. Seveda s prašičkom je k cesarju niso mogli spustiti. Le z največjo težavo so ji dopovedali, da cesar ne jemlje darov. Njej ni šlo v glavo. zakaj bi ne vladar vzel lepo rejenega prašička, katerega je še nalašč pitala, ko bode vendar imel tako dobro pečenko. Cesar jo je pozneje vsprejel v avdijenci, bil jako prijazen ž njo, ali kmetica vendar ni bila posebno zadovoljna, ker je morala prašička nesti nazaj domu.

— **Eksplozija** v dunajski kovnici denarja. V denarnem uradu na Dunaji se je dne 9. t. m. razletel po neprevidnosti delavca aparat za pripravo vodika. Delavec je na glavi jako nevarno poškodovan.

— **Visoka starost.** V Vinašici na Češkem umrl je neki 106 letni starček. Bil je zdrav skoro do zadnjega. Zadnja leta je bil malo oglušel.

— **Bogat posebnež.** V Antwerpenu je umrl milijonar Gonlaken, ki je bil nasprotnik vsacega napredka, plinove svečave, tramvaja itd. Ko so mimo njegove hiše proti njegovi volji naredili tramvaj (konjsko železnico), ni hotel več dati hiše popraviti zunaj, tako da je res bila sramota mestu. Svoje premoženje je zapustil stričniku, pa v oporoki naznanil, da nima v časopisih naznanjati z obžalovanjem njegove smrti, kar bi to bila laž. Naročil je pa, da se vsem, ki ga spremljajo k poslednjemu počitku, priredi dobra pojedina, da ne bodo mogli reči, da so se dolgočasili ob njegovem pogrebu.

— **Železnica, ki se splača.** Dne 17. septembra lanskega leta otvorili so na Napolitanskem železnico iz Avellina v Paternopoli. Ta železnica je stala 57 milijonov frankov. Postaja Parolise-Candida je od otvorjenje železnice do 20. januvarija letošnjega leta imela 57 centisimov, to je blizu toliko naših vinarjev dohodkov. Ta železnica se pa res izplača.

— **Kralj portugalski** se je nedavno zavaroval za 2 miliona frankov za življenje. To zavarovanje se je med seboj razdelilo več bank.

— **Najbogatejši mož v Prusiji** je italjanski konzul v Dortmundu, kateri ima 15.000.000 gld. letnih dohodkov in plača na leto 400.000 mark davka.

— **Velika srečka.** Neki prodajalničar v Kaselu se je jel domišljati, da je on zadel veliko srečko in postal grozno bogat. Postavil se je v prodajalnična vrata in vabil ljudi v prodajalnico, ker daje zastonj, ko je veliko srečko zadel. Nekatere ženske pa tudi vojaki so se nabrali denarja. Vsakemu kupovalcu je pa prodajalničar po vrhu blaga dal še jeden tolar. Na to je šel na ulico, in kar denarje sejal. Zbralo se je seveda veliko ljudij, ali policija je kmalu vmes posegla in blazneca odpravila v bolnico na opazovalni oddelek.

— **Španjski velikaš — krojač.** V Temešvaru je umrl te dni neki krojač veljavne španjske rodbine. Polno njegovo ime se je glasilo: Don Juan Marija Diez de Aux de Forellan. Njegov oče je na Španjskem imel več grajščin, ali je v četrtem desetletji tega stoletja moral pobegniti. Prišel je v Vršec na Ogerskem kjer si je kupil majhno posestvo, katero je prišlo na boben Tako je bil sin po očetovi smrti v največji revščini. Vzel ga je neki veršeški krojač, da ga je izučil krojaštva, s katerim rokodelstvom se je živel do smrti. Prizadeval si je, da dobil konfiskovana posestva svojega očeta, ali mu je zato manjkalo denarja.

— **Ponarejevalci denarja.** V Marzilju zaprli so dvanajst oseb zaradi ponarejenja denarja na debelo. Zaprli so tudi dva bančna uradnika, ki sta bila v zvezi s ponarejalci.

— **Bančni krah v Italiji.** V Milanu je propala zavarovalnica proti toči Risveglio-Agrario. Zaprli so načelnika upravnemu svetu, tajnika, nadzornika in dva potovalca zaradi goljufije in poneverjenja.

— **Strašen umor.** V Mostaru so roparji po noči napali v stanovanji mohamedanca Bireva in njegovo soprogo in ja ubili. Dva majhna otroka so roparji pustili živa. Več sumljivih oseb so zaprli.

— **Roparji na Ogerskem.** V Obrovci so roparji ustrelili kupca Gartnerja in njegovo ženo, ko sta zvečer prišla ob desetih domu. Roparji so bili skriti v trgovčevem stanovanji. V Moholu so maskovani roparji prišli v neko hišo, prijeli gospodinjo, ki ni hotela povedati, kje je denar. Pekll so jo z gorečo gobo, dokler ni povedala, kje je denar. Roparji so potem vzeli denar in odšli.

— **Lokomotiva se je razletela.** V Bonu na Nemškem se je razletela lokomotiva brzovlaka. Strojevodja, kurjač in štiri druge osebe so težko ranjene. Misli se, da je na ogenj prišla dinamitna patrona, katero je kdo iz hudobije vrgel v premog, in se je razletela. Železni deli lokomotive leteli so daleč okrog in se je le čuditi, da ni več ljudij poškodovanih.

— **Krona cesarice Evgenije.** Gospa Vanderbilt, soproga ameriškega milijonarja, je kupila od nekega dragoceninarja v Novem Jorku krono, katero je bila cesarica Evgenija naročila malo pred vojno 1870. l. Krona ima 20 centimetrov v obsegu in je sestavljena iz vijolčnih listov. V sredi je vijolčni buket, v katerem je 15 karatni brilant.

Tisti p. n. g. g. prejemniki lista „Novice“, kateri so še z naročilom na dolgu, so prošeni istega poravnati, da se list redno pošiljati zamora.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 27. jan. 1893. Pšenica gld. 8·50 kr. rž gld. 6·40 kr., ječmen gld. 6·40 kr., oves gld. 7·25 kr., ajda gld. 8·50 kr., proso gld. 6·— kr., turšica gld. 5·60 kr., leča gld. 12·— kr., grah gld. 14.— kr., fižol gld. 8.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Loterijske srečke.

V Brnu dne 14. februvarja t. l.: 45, 3, 59, 18, 54.
Na Dunaji dne 9. februvarija t. l.: 55, 21, 68, 7, 51.
V Gradci dne 9. februvarija t. l.: 56, 79, 78, 29, 47.

Neogibno potrebno je za vsako družino
Kathreinerova
Kneipp-ova sladna kava
z okusom prave kave.

Ta kava daje to prednost, da se lahko popusti tako škodljiva prava zrnata ali pa z raznimi cikorijami zmešana kava in se iz te kave naredi **okusna** ter **zdrava** in **redilna** pijača. — **Nedosegljiva je kot dodatek k pravi kavi.** (6)

Visoko priporočana za ženske, otroke in bolnike.
Ponaredeb se naj varuje.
Dobi se povsod. ½ kile 25 kr.

Kuverte s firmo
priporoča
J. Blaznik-ova tiskarna v Ljubljani.

„Ne kupuj pri branjevci, temveč pri trgovci“
pravi star predgovor.

To se lahko uporablja na moje podjetje, kajti tako velika trgovina, kot je moja, ima vsled kupovanje velikih množin blaga za gotov denar in drugih prednosti nizke stroške kateri so naposled le kupovalcu v korist.

Mični vzorci zasebnim kupovalcem zastonj in franko.
Bogate **vzorčne knjige**, kakoršnih **še nikdar** ni bilo, **za krojače** nefrankovano.

Blago za obleke. (2)

Peruvien in **dosking** za visoko **duhovščino**, predpisano blago za **uniforme c. kr. uradnikov**, za **veterance, požarne brambe, telovadce, livreje**, sukno za **bilard** in **igralne mize, prevlake za vozove, loden** tudi nepremočljiv za **lovske suknje, perilno blago, potni pledi** od 4 do 14 gld itd.
Ceno, pošteno, trdno, čisto volneno sukno ne cene **cunje**, da se **jedva splača krojac**, priporoča

Janez Stikarofski,
Brno (avstrijski Manchester)
največja zaloga sukna v vrednosti ½ **milijona goldinarjev.**
Pošilja se le proti povzetju!
Dopisuje se v nemščini, češčini, madjarščini, poljščini, italijanščini, francoščini in angleščini.

Wilhelmov
antiartristični in antireumatični
Kričistilni čaj
od
Franc Wilhelm-a
lekarja
v Neunkirchen-u na Spodnje Avstrijskem
dobiva se v vseh lekarnah,
v Ljubljani: pri U. pl. Trnkoczy in Wilh. Mayr, (10)
v zabojih po 1 gld. av. velj.

Marijaceljske kapljice za želodec.
izgotovljene v lekarni k **„angelu varhu“**
C. BRADY-a v Kromerižu (Moravsko)

so staro, zanesljivo in znano zdravilo ter so budilno in krepilno sredstvo za želodec in prebavilna dela. (10)

Samo prave so z zraven stoječo varstveno znamko in podpisom.
Cena: 1 steklenice 40 kr.
dvojne steklenice 70 kr.
Vsebina je naznanjena.

Marijaceljske kapljice za želodec prodajajo se prave: **v Ljubljani:** lek. Piccoli in lek. Svoboda; **v Postojni:** lek. Fr. Beccarich; **v Škofji Loki:** lek. Karl Fabiani; **v Radovljici:** lek. Alex. Roblek; **v Novemmestu:** lek. Dom Rizzoli in lek. Bergmann; **v Kamniku:** lek. J. Močnik; **v Črnomlju:** lek. J. Blažek.

Odgovorni urednik: Avgust Pucihar. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.